

ПРОГРАМА
вступного випробування
з української мови

На основі базової загальної середньої освіти
Для здобуття ОПС фахового молодшого бакалавра

Обговорено та схвалено на засіданні
циклової комісії мовно-літературних
дисциплін
протокол № 7 від 23 лютого 2020р.

Пояснювальна записка

Кілька корисних зауважень

Шановний абітурієнте, запропоновані тексти вступних випробувань з української мови адаптовані до чинного правопису сучасної української мови і методичних вимог навчальної програми з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів і були складені таким чином, щоб врахувати потреби учнів, які писатимуть ці диктанти. Адже не секрет, що систематичні тренування грамотності так само потрібні, як і регулярні фізичні навантаження. Неможливо назвати себе грамотною людиною, не вміючи добре і грамотно писати. А зараз, у теперішній складний час, людина, що вміє грамотно викладати свої думки на папері, – це дуже цінний працівник.

Усім відомо, що диктанти з української мови – це один із найпідступніших видів робіт. І основна причина полягає в тому, що багато вчорашніх школярів не вміють застосувати свої знання на практиці.

Ось кілька корисних порад вам, шановні абітурієнти.

1. Перш за все – не поспішайте!
2. Викладач читає текст три рази:
 - перший раз – для загального ознайомлення (тому під час першого читання уважно прослухайте текст диктанту і спробуйте вловити загальну структуру тексту, його стильові ознаки (художній, науковий, публіцистичний), характер лексики і синтаксису; отримані вами враження допоможуть вирішити, як писати ту чи іншу конструкцію);
 - другий раз – безпосередньо диктуючи кожне речення для запису (у процесі безпосереднього диктування кожне речення спочатку читається цілком, а потім – частинами. Обов'язково прослухайте речення у цілому і не хвилюйтесь – ви все встигнете записати);
 - третій раз – з метою перевірки (потрібно передусім зважати на інтонацію й особливо ретельно перевіряти поставлені розділові знаки).
3. Пам'ятайте про важливість загального враження для усвідомлення структури речення.

4. Перевіряти написане краще за все три рази.

Першу перевірку ви проводите, коли викладач кожне речення читає в цілому, тоді зосередьтеся на орфографічному написанні слів.

Другу, під час заключного читання тексту, причому особливу увагу звертайте на паузи та інтонацію викладача.

І, нарешті, прочитайте написане утретє, намагаючись охопити увесь текст у цілому і отримати від нього єдине враження. Якщо нічого не затримає вашої уваги, сміливо здавайте роботу викладачеві.

5. Не «збирайте» помилки, зазираючи під час написання диктанту в роботу сусіда (як показує практика, на це, по-перше, витрачається час, якого й так мало, а по-друге потім часто доводиться шкодувати про помилку, допущену внаслідок такого виправлення).

Тексти диктантів містять найпоширеніші орфограми і пунктограми, що дасть можливість об'єктивно перевірити писемну (орфографічну і пунктуаційну) грамотність абітурієнтів. А саме:

- уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування;
- уміння ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації;
- уміння належним чином оформляти роботу.

Перевірка вступних випробувань здійснюється за традиційною методикою. Диктант оцінюється однією оцінкою на підставі наступних критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- виправляються, але не враховуються пунктуаційні помилки, які відтворюють так звану авторську пунктуацію;
- якщо одне і теж слово з помилкою повторюється декілька разів, то це вважається однією помилкою;
- однотипні помилки (тобто помилки на те саме правило, але в різних словах) вважаються кількома помилками;.
- п'ять виправлень неправильного написання на правильне прирівнюється до однієї помилки.

Критерії оцінювання вступного диктанту:

Оцінка	Кількість балів	Кількість помилок
1-3	до 99	11 і більше
4	100-105	10
	106-111	9
5	112-117	8
	118-123	7
6	124-129	6
	130-135	5
	136-147	4
8	148-159	3
9	160-172	1+1 (негруба) - 2
10	173-184	1
11	185-197	1 (негруба)
12	198-200	-

Бали можуть зніматися за виправлення коректором чи перекреслення, порушення цілісної структури речень, відсутність абзаців або ж їх неправильне позначення, заміну одного слова іншим чи його пропущення.

Орієнтовні тексти вступних випробувань з української мови

1. Українська мова

Українська мова вабить мене не тільки як письменника, вона дивує й захоплює. Перш за все вражає її синонімічне багатство, різноманітність діалектних форм, її ясна та повноголоса тонічність, її дивовижна безмежність.

Українська мова для мене – це море, у якого немає дна й берегів і яке настільки багатоманітне й невичерпне, що ніколи не встановити межі при пізнанні її феномена. Вона може звучати на найрізноманітніших регістрах: простацькому й найвишуканіше, нею легко передавати найтонші настроєві гами, надається вона й до найповажнішого інтелектуального мислення і творення.

У неї рухомий наголос, її важко загнати в канонічні форми граматичних догм. Вона жива, мінлива, плинна та не одновимірна. Усі погодяться: словниковий запас української мови просто незмірений. До речі, на основі її гарно творяться нові слова – неологізми, бо вона не бажає носити на собі мундир канонічності, отже, має найбільшу перспективу розвитку в часі.

Споконвіків вона дивує, вражає і зараз, гармонійно поєднуючи в собі пласти архаїчні та модерні. З нею просто і надійно, бо ця мова – душа моєї нації.

2. Бабине літо

Осінь прийшла, чарівниця осінь! Птахи турбуються, нервують, коли-не-коли щось скрикують. Час їм у далеку дорогу збиратися. А жовтогаряча, розцяцькована безліччю барв осінь уже їде на рудому коні. Десь-не-десь стоять ніжно-бурштинові берези, коричнево-жовті шати приміряють верби, міддю переливаються дуби... Осінь, чарівниця кольорів, і вересень, її вправний учень, швидко малюють декорації до прощального грандіозного карнавалу природи, чарівного балу падолисту, увертюра якого вже бринить у повітрі.

І раптом літо, згадавши, як добре йому було, прокидається з невчасно розпочатої сплячки, розливає сонце над нивами та лісами. І спалахує навколо бабине літо! Бузкова герань, гнучкі петрові батogi, жовті кульбабки, білосніжні ромашки – усе знову квітне, сподіваючись на тепло. Удруге вбирається у весільний одяг глуха кропива, червоніють навіть духмяні сунічки. Небеса, осяяні яскравим холодним промінням, низько схиляються до справжніх осінніх квітів: жоржин, айстр, чорнобривців, сальвій. Вони будуть стояти до останнього, закриваючись пелюстками від перших, ще не дуже жорстоких морозів. Але це буде за кілька днів, усього-на-всього кілька днів, а зараз – бабине літо! Знову замайоріли в повітрі метелики, знову гудуть джмелі, знову снують до квіток ніби і не стомлені працею бджоли.

3. Серед снігів

Там, де вчора був шлях, сьогодні без кінця-краю піниться гостроверхими переметами розбурхане снігове море. Грайливий вітер штовхає мене в плече – і я, затуляючи руками обличчя, мимоволі роблю крок, потім другий і вже не зупиняюсь. А вітер, радісно пустуючи, сипонув сніговим пилом в очі, заклубочився і десь біля лісу заплутався в тернах...

Так я брів навмання, коли-не-коли зупиняючись, аж поки не натрапив на лісосмугу. Кроків за двадцять, ніби гірлянда на новорічній ялинці, на кущах спалахували дивовижні червоногарячі троянди.

Зненацька налетів вихор, крутонув навколо них, раз у раз засипаючи снігом – і вже біла ковдра під деревами почервоніла розкиданими по ній пелюстками. Я хочу зібрати їх, але новий, ще дужчий порив вітру, немовбито кепкуючи з мене, підхоплює ці пелюстки – і зникають вони в білосніжній круговерті. Озирнувшись, раптом бачу: зовсім поряд, перетворивши голий кущ на розкішний букет, сидять червоногруді снігурі. Виходить, то вони ввели мене в оману? Ось вони – мої загублені пелюстки. Не налякані ніким птахи радіють снігу, танцюють разом із сніжинками хитромудрий танок. Недарма в народі кажуть: прилетіли снігурі – почалася справжня зима.

4. Симфонія весни

Сади захлинаються біло-рожевим цвітом. Здається, навкруги немає нічого, крім цього неймовірного шумовиння по-весняному щасливих дерев: черешень і вишень, абрикосів і слив, яблунь і груш. А над усім цим, немов наречена в білому серпанку, гордовито підіймає заплетені в коси гнучкі віти черемшина. Скидаючи донизу пелюстки-сльози, вона ніби засніжує все довкола. Бджоли, джмелі, оси, мурахи, метелики – усе живе зібралось пити п'янкий сонячний нектар, від задоволення гуде та тріпоче крильцями та лапками.

Усе хизується пишним вбранням. Квіти навколо схожі на дитячий калейдоскоп: вони щохвилини змінюються, звеселяючи нас неймовірним багатством палітри. Навколо духмяний, утворений із безлічі складників аромат. Надвечір барви пом'якшуються, повітря трохи холоднішає, день стихає. Але ось із куща ліщини долітає таке знайоме тьохкання солов'я. Маленька сіренька пташечка, сповнена нервової енергії, тріпоче кінчиками крилець і хвостиком, роздуває невелике горлечко, сповіщає, що вона вже вдома, уже на рідній землі. Ось пісня закінчилася, заблукала в темряві ночі. Але, відпочивши зовсім трішки, цей український віртуоз, загорнувшись у сутінки ночі, знову подарує людям вічну мелодію життя. Весна дарує нам особливий, сповнений сподівань час.

5. Квітка вірності – незабудка

Окраса весняної флори – незабудка, або любі-мене. Ця квітка ніжно-блакитна, мов бірюза, а серединка в неї яскраво-жовта, наче золота. Букет незабудок напрочуд гарний, а якщо розв'язати його та розкласти в глибокій тарілці з водою, то чарівність квітів значно зросте. У такому вигляді незабудки, до речі, більш довговічні: міняючи воду, їх можна свіжими зберігати протягом кількох тижнів.

Про історію її появи писали давні греки, і данці, й австрійці, і слов'яни. Існує навіть перська легенда. З давніх-давен в Англії з незабудкою пов'язане цікаве свято, на якому обирають найкрасивішу дівчину – весняну королеву. З часом свято зазнало певних змін: тепер у школах «королеву» обирають не лише за рідкісну красу, а також за успіхи в навчанні.

Кажуть, сік незабудки має властивість загартовувати сталь. Для цього розпечене лезо чи іншу сталеву річ треба опустити в нього і тримати, поки не охолоне. Загартована так зброя настільки тверда, що ріже залізо й точильний камінь. За переказами, саме таким способом виготовляли сталь для всесвітньо відомих дамаських клинків. А в Голландії із соку незабудки готують сироп – прекрасний засіб проти кашлю.

6. Жовтокоса осінь на баскім коні...

Осінь настає по-різному. Іноді за один день спалахує червоногарячим багаттям усе листя. Але частіше вона підкрадається непомітно, без галасу, без зайвої метушні. Ми не помічаємо, що день щодня стає на дві-три хвилини коротшим. Не зважаємо, що тихішими стали звичайні пташині співи. Усе нібито так, як було вчора.

Але ще два тижні тому в кронах деяких дерев зажеврili крихітні жовті, а подекуди й жовтогарячі вуглики. Вітер роздмухував цей перший вогонь – і він перекинувся далі, освітлюючи все довкола. Від маленьких іскорок загорілося велетенське багаття – то прийшла тепло-руда осінь. В обіймах розпаленої нею ватри поступово згорає все: листя, і трави, і квіти. Чарівниця осінь огортає землю в марево туманів, які будуть змінювати важкі, розфарбовані в темні відтінки хмари. Ще час від часу простягає руки-промені сонне сонце, але літо вже полетіло у вирій разом із птахами. Усе холоднішими стають вечори та ночі, а скоро зіштовхнуть нас віч-на-віч із першими морозами.

Осінь, чародійка кольорів, швидко малює грандіозні декорації до прощального карнавалу природи, до чарівного балу падолисту.

7. Літнього дня

Який чарівний, який розкішний літній день в Україні! Які млосно-гарячі ті години, коли полудень сяє серед тиші та спеки і блакитний безмежний океан, жагучим куполом схилившись над землею, здається, заснув, увесь потонувши в ніжності. На небі – ні хмаринки. У полі – ні звуку. Усе наче вимерло. Тільки вгорі дрижить жайворонок і срібні пісні летять повітряними сходами на закохану землю.

Ліниво й бездумно, наче гуляючи без мети, стоять підхмарні дуби, і сліпучі удари сонячного проміння запалюють цілі мальовничі копиці листя, відкидаючи на інші темну, як ніч, тінь, по якій лише при дужчому вітрі порскає золото. Угинаються від ваги плодів розлогі віти черешень, і слив, і яблунь, і груш.

Такою розкішшю сяяв один із днів гарячого серпня...Зранку шлях до Сорочинців, маленького містечка в Україні, кипів без угаву людом, що поспішав з усіх околиць і далеких хуторів на ярмарок. Уранці ще тяглися нескінченною валкою чумаки із сіллю та рибою. Гори горшків, закутаних у сіно, прикрашених орнаментами і зовсім не розмальованих, поволі сунули, здається, нудьгуючи зі своєї неволі.

8. Чумацький Шлях

З краю в край через увесь простір неба висіявся зорями Чумацький Шлях. Так назвали колись вигин галактики. Магістральний канал проходить на південь якраз по цій зоряній трасі, по якій у сиву давнину з усієї України їхали тисячі чумацьких мажар, щоб завантажитися сіллю на кримських соляних озерах. Босими, укритими пилом ногами проходили тут колись твої пращури, пускалися, мов колумби, у сивий-пресивий океан степів, і не раз, бувало, їх тут косила чума. Крізь століття, крізь чуму, крізь пожежі пролягає цей шлях, шлях мудрих трударів, шлях невільників та невільниць, що їх зі скрученими руками, в аркані полоном гнали до Криму. Це ще був шлях лицарів запорізьких, які тупотом своєї кінноти будили цей край.

Скільки сліз та крові ввібрала ця багатостраждальна земна дорога, що зорями та сузір'ями на віки вічні відбилася в сіро-чорному дзеркалі неба нічного! Минають віки, волею людей змінюється географія степу, іншими стають і самі люди, і вітри, і трави. Зостається не зміненою ніким тільки оця безмірна широчінь степова та високий Чумацький Шлях, що над нею зоріє.

9. Українська кухня

Кулінарія – одне з найдавніших мистецтв світу. У кухні кожного народу знайшли своє відображення особливі, лише йому притаманні смаки.

Українська кухня формувалася на основі народних традицій, і в її асортименті є безліч смачних і здорових страв. Український борщ з пампушками, голубці, капуста знані в усьому світі. А вареники, оспівані в піснях, стали кулінарним символом України. Славиться наша земля і різними видами печива: паски, пляцки, струдлі, медівники, пінники, сметанники, рогаики – усього не перелічити! Вони ваблять духмяним ароматом, оригінальністю форми і, звичайно ж, вишуканим смаком.

Українці завжди ставилися до їжі з превеликою пошаною. Кажуть, що звичайний кухонний стіл – це долоня, на якій Бог простягає нам свої дари. Споконвіків у багатьох сім'ях є не загублений у роках звичай: від покоління до покоління передавати родинні, перевірені часом рецепти. Ця традиція має символічний зміст: разом із простими словами переходить до нас любов предків, повага до роду. Смаколики, які готують за старовинними рецептами, – це вже не просто їжа, це страви-обереги. А господиня, готуючи такі страви, гордо каже: «Так кутю робила моя бабуся, а паску пекла мама!»

10. Найвищий дар Божого слова

Багато є у світі таємниць. Але одна з найбільших – це наша мова, найвищий дар Божого слова. Вона приходить до кожного з нас ще в ранньому дитинстві разом із материнською колисковою, мудрою батьківською настановою чи дивовижною бабусиною казкою.

Мова наша – невичерпна, як людське життя. Саме словом передає людина свої найпотаємніші мрії. Воно, як музика, звучить у кожному з нас. Правда, не кожен зуміє висловити те, чим переповнена його душа так, щоб від цього перехопило подих у інших. Це під силу лише небагатьом, справді обдарованим і непересічним особистостям, яким призначено самим Всевишнім не просто відчувати і особливо переживати, але й знаходити потрібні слова. Саме тому надзвичайно прикро чути мову, скалічену недолугим суржиком. Особливо сьогодні, коли наш північний сусід докладає так багато зусиль, щоб зайвий раз принизити українців, а мову визнати другосортною.

Як часто ми навіть не замислюємося, яким безцінним даром володіємо. Тому бережімо і плекаймо те, завдяки чому ми, українці, були, є і залишаємося народом, а не просто населенням, пам'ятаючи при цьому слова нашої геніальної сучасниці Ліни Василівни Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту, спочатку у них відбирають мову».

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О.М. Українська мова: збірник диктантів. К.: Грамота, 2017.
2. Авраменко О.М. Українська мова: збірник диктантів. К.: Грамота, 2018.
3. Українська без помилок. Абсолютна грамотність за 15 хвилин на день. Харків, 2015.
4. Шевелєва Л.А. 5-11 класи: новий збірник диктантів. Харків: Ранок, 2017.
5. Український правопис (новий). К.: Видавничий дім «Кондор», 2019.